

Begynner barnet mitt å snakke snart?

Ikke vent og se!

En informasjonsbrosjyre til foreldre og foresatte.

Utvikling av språk, er noe av det viktigste som skjer i et barns liv. Språk gir oss identitet, muligheter til å skape fellesskap med andre mennesker, og tilhørighet i samfunnet vi lever i.

Vi uttrykker oss på flere måter. De fleste hørende bruker talespråk og kroppsspråk. Talespråk er de ordene som kommer ut av munnen og kroppsspråk kan være gester, ansiktsuttrykk og peking.

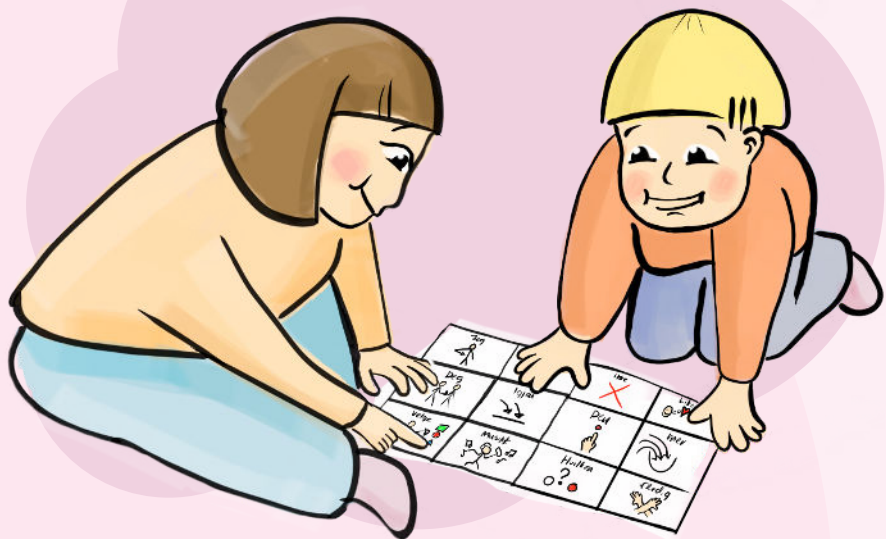
Typisk utvikling av språk

Barnets språkutvikling starter ved fødselen, i samspill med nære omsorgspersoner. Når vi skal beskrive barns språkutvikling er det viktig å skille mellom språkforståelse og språkproduksjon. Med språkforståelse menes det barnet forstår når vi snakker til det, og språkproduksjon er de ordene barnet bruker selv. Disse to sidene påvirkes gjensidig av hverandre.

Barnet utvikler sin språklige forståelse før det sier sine første ord, og vanligvis kan barn mange flere ord enn de kan uttrykke. For eksempel kan ett-åringen si noen få ord; mamma, vov-vov, men forstår mange flere ord. Mellom ett- og toårsalderen lærer barn ofte sine første 50 ord. Det er store forskjeller på to-åringer, noen har kommet langt i språkutviklingen og kan bruke flere hundre ord, andre bruker 10-20 ord, men er kommet lengre på det motoriske området. Når barn har lært seg ca. 40-60 ord begynner de å sette disse sammen til små setninger som «Ball borte». Samtidig skyter ordlæringen fart. To- og treåringen utvider ordforrådet til å omfatte ulike ordklasser, og uttalen blir tydeligere. Når barn er rundt tre år er setningene lengre, de bøyer ordene og kan stille spørsmål og snakke om ideer, tanker og følelser. Både ordforråd, grammatikk, setningsoppbygging og uttale blir stadig bedre opp mot fireårsalderen og barna har nå det vi kaller et godt hverdagsspråk.

Er du bekymret for barnet ditt?

Enkelte medfødte tilstander medfører at barna kommer sent i gang med å snakke, andre får utydelig tale, og noen barn utvikler ikke funksjonelt talespråk. Dette gjelder barn med flere ulike diagnoser. Også barn som ikke har en kjent diagnose kan ha vansker med talespråket. Barn, unge og voksne kan på grunn av sykdom eller ulykke miste evnen til å snakke.

Selv om et barn ikke kan snakke, vil det ikke si at det ikke forstår språk. Barn tilegner seg imidlertid ny forståelse ved å bruke ord. Barn som har vanskeligheter med talespråket, trenger derfor å få ekstra hjelp og støtte tidlig.

Dersom du vet barnet kan få utfordringer med talespråket, vil det være viktig, så tidlig som mulig, å gi han eller henne flere muligheter til å kunne uttrykke seg. Flere kan ha nytte av tegn til tale fra de er nyfødte. Bruk tegn som; spise, like, søt, pupp. Dette omtales som «Babytegn».

Barn uten kjent diagnose kan også ha utfordringer med talespråket. Snakk med barnehagen eller helsestasjonen dersom du er bekymret for språkutviklingen til ditt barn. Dersom barnet er 20-24 måneder og ennå ikke har sagt noen ord, eller har få ord, er det på tide å be om hjelp.

Noen kan få god hjelp med talespråket av en logoped, andre kan ha nytte av både logoped og støtte til å uttrykke seg på andre måter.

Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

Barn vil snakke om mange ting, også ting vi voksne ikke har tenkt på. Det kan være noe de synes er morsomt, skummelt eller rart. Ting de ser, noe som skjedde i går, eller opplevelser de har hatt i barnehagen. For å kunne formidle dette, må barn som ikke kan bruke talespråket få andre muligheter. Å kommunisere på andre måter enn med talespråk omtales som Alternativ og supplerende kommunikasjon og forkortes til ASK.

ASK er alt som hjelper en person til å kommunisere effektivt, når tradisjonelle måter å kommunisere på ikke strekker til.

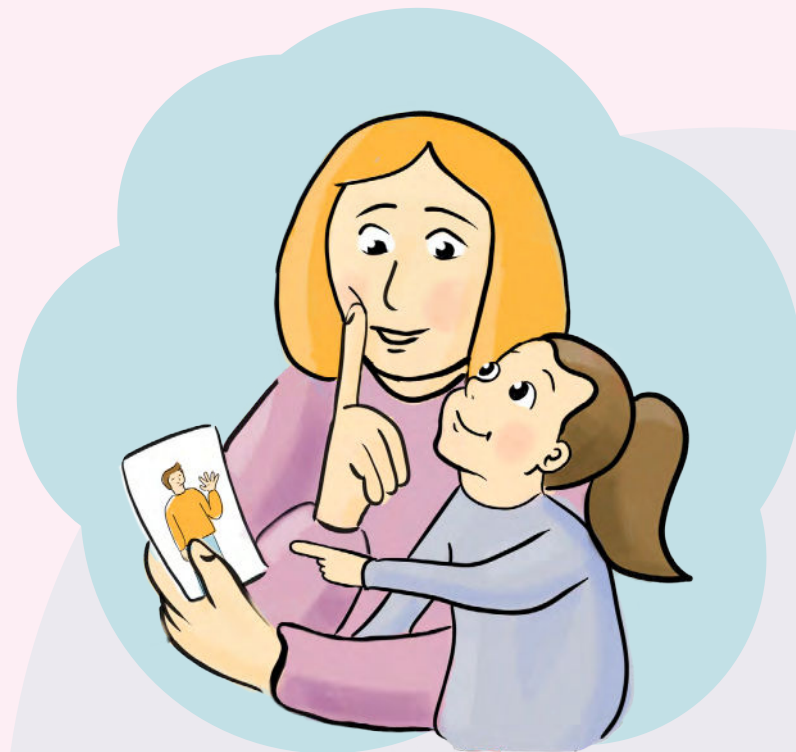
Basert på internasjonal forskning blir det antatt at ca. 1% av befolkningen har behov for ASK. Det vil si at det blir født mellom 500 og 600 barn per år i Norge som vil ha behov for ASK.

Kommunikasjonsform

Mange barn kan lære å ta i bruk andre kommunikasjonsformer. Kommunikasjonsformer som kan støtte eller erstatte tale er for eksempel bruk av håndtegn, fotografi, grafiske symboler eller konkrete.

Eksempel: Ola er to år og har store motoriske vansker. Han ser intenst på en bok som ligger på bordet og mammaen forstår at Ola vil at de skal lese. Mammaen peker på et grafisk symbol for bok i kommunikasjonsboka hans samtidig som hun sier: «Vil du lese bok?» Ola ser på mammaen, smiler og nikker.

Foreldre og nærpersoner er ofte gode på å forstå barnets kroppsspråk. Å skrive ned barnets kroppsspråk, som bevegelser, mimikk og lyder og betydningen av disse, vil være nyttig for at barnet kan oppleve å bli forstått også av andre, for eksempel i barnehagen.

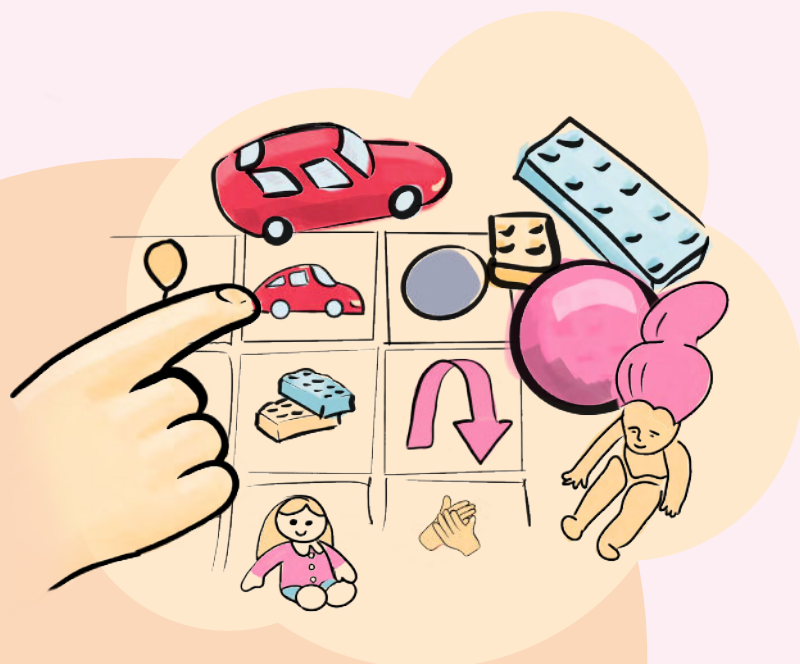

Mange er bekymret for at barnet ikke vil begynne å snakke dersom man bruker, for eksempel, håndtegn. Bruk av andre kommunikasjonsformer vil ikke hindre barnet i å utvikle talespråk. Tvert imot vil det være en god støtte på veien dersom barnet er litt forsinket i utviklingen av talespråket.

Kommunikasjonsmidler

For å forstå og å kunne gjøre seg forstått av andre, kan barn ha behov for, for eksempel både tegn-til-tale og et kommunikasjonsmiddel.

Et kommunikasjonsmiddel kan være materielle symbol, en peketavle, kommunikasjonsbok eller en elektronisk talemaskin med grafiske symboler.

Å bruke ASK

Barn som lærer å snakke, lærer det fordi de er sammen med andre som snakker.

På samme måte må barn som skal lære å bruke ASK se og høre andre som bruker og forstår den aktuelle kommunikasjonsformen.

Dersom du vet at barnet ditt har en diagnose som kan medføre vansker med talespråket, anbefaler vi å starte med bruk av ASK så tidlig som mulig. Tidlig innsats er viktig for barnets språkutvikling uavhengig om barnet vil ha behov for ASK livet ut eller i en periode på veien til å utvikle talespråket.

Å kommunisere med barnet på en annen måte enn med talespråk, vil for de fleste foreldre oppleves som nytt og fremmed. Som forelder vil man da ha behov for både informasjon, råd og veiledning.

Hvor kan jeg få hjelp?

Dersom du er bekymret for ditt barns språkutvikling kan du ta det opp med den lokale helsestasjonen. Går barnet i barnehage kan du ta opp bekymringen din med dem. Både barnehager og helsestasjoner har kunnskap om barns språkutvikling. De kan gi deg råd og veiledning og er kjent med kommunens Pedagogisk psykologiske tjeneste (PPT).

PPT har fagpersoner med god kunnskap om barns utvikling, og kan være en drøftingspart for deg. Det er PPT som eventuelt skal vurdere om barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp. Hvis PPT ikke har nødvendig kompetanse om ASK, kan de kontakte habiliteringstjenesten eller det statlige spesialpedagogisk støttesystemet, Statped.

Dette kan du gjøre

Dersom barnet ditt ikke har begynt å snakke, og dere eventuelt venter på en utredning, er det mye du kan gjøre selv. Her er det noen tips til hva du kan gjøre for å stimulere barnets språkutvikling:

Følg med på hva barnet er opptatt av. Sett ord på, og snakk om det du ser han eller hun er interessert i. Snakk om det du gjør med og sammen med barnet, for eksempel når du steller, eller hjelper barnet, og når dere leker sammen.

Vi kommuniserer med mer enn stemmen. Bruk ansiktsuttrykk, gester og peking samtidig som du snakker med barnet, og sett ord på det du tror han eller hun uttrykker med ansikt, kropp og eventuelt lyder. Når barnet opplever å bli forstått vil han eller hun bli motivert til å kommunisere stadig mer, selv om barnet har vansker med talespråket.

Bøker er en viktig kilde til å lære nye ord. Les for barnet, og snakk med han eller henne om bøkene og hva de handler om. Bruk av sang, rim og regler vil også være med på å stimulere barnets språkutvikling.

Mer informasjon om ASK

Du kan lese mer om alternativ
og supplerende kommunikasjon
på Statped sine nettsider
www.statped.no/ask

Brukerorganisasjon

ISAAC er en internasjonal
medlemsorganisasjon som
arbeider for å bedre kommuni-
kasjonsmulighetene for barn
og voksne med omfattende
kommunikasjonsvansker.
ISAAC Norge har egne nettsider
med informasjon, fagstoff,
materiell og lenker til kurs og
aktuelle nyheter om ASK på
www.isaac.no

